

Γύπαρις, κρητικὸν δράμα, πηγαί-κείμενον ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Κριαρᾶ *Athen* 1940 σελ. ι' + 272 σον μέγ. [*Texte und Forschungen zur byzantinisch-neugriechischen Philologie, Nr. 39*].

Πρῶτος συνεχιστὴς τοῦ Στεφ. Ξανθουδίδου, κριτικῶς ἐκδόσαντος τὸν Ἐρωτόκριτον τοῦ Βιτζέντζου Κορνάρου, τὴν Ἐρωφίλην τοῦ Γεωργ. Χορτάτζη καὶ τὸν Φορτουναῖον τοῦ Μάρκ. Φωσκόλου ἐκ τοῦ κρητ. θεάτρου, παρουσιάζεται διὰ τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ κρητ. ποιμενικοῦ δράματος *Γύπαρι* καὶ τῆς μελέτης περὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ ὁ συνάδελφος Ἐμμ. Κριαρᾶς, ὅστις, γνωστὸς ἤδη ἐκ προηγηθεισῶν παρατηρήσεων του εἰς τὰ κείμενα τῆς μεσαιων. κρητ. φιλολογίας, γνώστης δ' ἔτι καὶ τοῦ σημερινοῦ ἰδιώματος τῆς γήσου, ἦτο ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν ὡς ἄνω ἔκδοσιν, τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κωνστ. Σάθα τῷ 1879 μὴ ἱκανοποιούσης ἐπιστημονικοῦς σκοποῦς οὐδὲ συντελούσης εἰς πλήρη τοῦ κειμένου κατανόησιν.

Ἡ περὶ τοῦ *Γύπαρι* ἐργασία αὕτη τοῦ Κρ. διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Ἐν τῷ πρώτῳ σελ. 1—126 πραγματεύεται οὗτος τὸ ζήτημα τῶν πηγῶν τοῦ ἔργου ἔνθα μετὰ τὴν ἐν ἀρχῇ ἔκθεσιν τῶν πορισμάτων τῶν μέχρι τοῦδε περὶ τούτου γενομένων ἐρευνῶν σ. 1—4, εἰσαγωγικῶς παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τῆς θέσεως τοῦ ποιμενικοῦ δράματος, εἰς τὸ ὅποιον εἶδος ἀνήκει καὶ ὁ *Γύπαρις*, ἐν τῇ Δύσει καὶ δὴ ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Ἀκολουθῶς δ' ἀπὸ σελ. 20 κέξ. ἀφορμώμενος ἐκ τῶν σχετικῶν παρατηρήσεων τοῦ Κ. Σάθα, πρώτου ἐκδότου τοῦ *Γύπαρι*, περὶ τῶν προτύπων αὐτοῦ, διὰ συγκριτικῆς ἐρεύνης καθορίζει ὅτι ὁ ἄγνωστος ποιητὴς τοῦ ἔργου ἐμμύθη τὸν *Aminta* τοῦ Tasso, τὸν *Pastor fido* τοῦ Guarini, τὸν *Alceo* τοῦ Ongaro καὶ τὴν *Amorosa fede* τοῦ Pandimo καὶ ὅτι ἤντλησε τὴν ὑπόθεσίν του ἐκ τῆς ὁμοίας ὑποθέσεως τοῦ *Aminta* τοῦ Tasso, ἥτις ἐν τῷ *Γύπαρι* εἶναι ὁ ἔρωσ τοῦ *Γύπαρι* ποιμένος ἐν τῷ γνωστῷ τῆς Κρήτης ἔρει Ἰδη (Ψηλορείτη) πρὸς τὴν ποιμενίδα Πανώριαν καὶ τοῦ φίλου του Ἀλέξι πρὸς τὴν φίλην της Ἀθοῦσαν. Αἱ νεάνιδες πρὸ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τῶν δύο τούτων ποιμένων ἵνα δεχθῶσι τὸν ἔρωτά των μένουσιν ἄκαμπτοι, ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ κυνίγιον. Οἱ δύο οὗτοι νεοὶ ποιμένες τῇ βοηθείᾳ τῆς γραιίας Φροσύνης καταφεύγουσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, ἣ δὲ θεὰ εἰσακούσασα τὰς δεήσεις αὐτῶν ἀποστέλλει τὸν υἱὸν της Ἐρωτα, ὅστις τιτρώσκει τὰς νεάνιδας, αἵτινες ἀμέσως ὑπὸ ἔρωτος σφοδροῦ πρὸς τοὺς δύο τούτους ποιμένας καταληφθεῖσαι δέχονται νὰ νυμφευθοῦν αὐτούς.

Διακοσίους στίχους ἐκ τοῦ *Γύπαρι* διακρίνει ὁ Κρ. ὡς προερχομένους ἐκ μιμήσεως τοῦ *Aminta*, 129 ἐκ τῆς κωμωδοτραγωδίας *Pastor fido*, ἣς ἡ πολύπλοκος ὑπόθεσις δὲν παρουσιάζει ὁμοιότητος πρὸς τὴν ἀπλό-

τητα τῆς τοῦ Γύπαρι, 117 στίχους ἐκ τοῦ ἀλιευτικοῦ δράματος Alceo τοῦ Ongaro (1582), γραφέντος κατὰ μίμησιν τοῦ Aniinta τοῦ Tasso καὶ τέλος πενήκοντα στίχους ἐκ τῆς Amorsosa fede. Ἐκ τῶν ὑποδειχθεισῶν προσέτι ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα ὡς ἀμέσων πηγῶν τοῦ ποιητοῦ τοῦ Γύπαρι (σ. 1) τῆς Arcadia τοῦ Sannazzaro καὶ τῶν Ἑλλήνων μυθιστοριογράφων Τατίου καὶ Λόγγου ἄγεται εἰς τὸ συμπέρασμα ὁ Κρ. ὡς πρὸς μὲν τὸν πρῶτον (σ. 90—7) ὅτι ἡ μίμησις ἢ ἐπίδρασις ἐκ τούτου ἐπὶ τοῦ κρητ. τούτου δράματος δὲν ἀποδεικνύεται, ὡς πρὸς δὲ τῆς ἄμεσον μίμησιν τῶν ὡς ἄνω ἑλλήνων βουκολικῶν, κατόπιν τῆς μελέτης τῶν βουκολικῶν ἔργων τῆς Ἀναγεννήσεως, ὅτι ἡ μίμησις αὕτη δέον νὰ ἐννοηθῇ ἔμμεσος διὰ τῶν ἰταλικῶν ποιμενικῶν ἔργων, ἅτινα ἀποτελοῦν μιμήσεις τῶν ὁμοειδῶν ἑλληνικῶν.

Ἡ ἐξονυχιστικὴ αὕτη ἐργασία τοῦ Κρ., μαρτυροῦσα ἀνάλωσιν κόπου καὶ χρόνου ἱκανοῦ, ἐπεκτείνεται ἔτι ὀρθῶς ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ καὶ δὴ συγκεφαλαιωτικῶς εἰς ἀναγραφὴν τῶν μιμήσεων τοῦ ποιητοῦ τοῦ Γύπαρι ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἰταλικῶν ἔργων κατὰ πράξεις καὶ σκηνάς ὡς καὶ ἀπὸ σ. 118 ἐξ. εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν πρωτοτύπων στοιχείων (δραματικῶν, αἰσθητικῶν, ἠθογραφικῶν κλπ. τῶν ἀπαντώντων ἐν τῷ ἔργῳ.

Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ βιβλίου (σ. 127 ἐξ.) ἐπιχειρεῖται ἡ ἔκδοσις τοῦ κειμένου μετὰ παρατηρήσεων καὶ λεξιλογίου ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Κρ. ἥτις κατὰ τοῦτο πλεονεκτεῖ τῆς τοῦ Σάθα ὅτι, πρὸς τοῖς ἄλλοις στηρίζεται ἐκτὸς τοῦ Ναν. κώδικ, τοῦ καὶ σπουδαιότερου καὶ ἐπὶ τοῦ μεταγενεστερώς γνωσθέντος Ἀθην. κώδ. ὅστις πολλαχοῦ συμπληροῖ τὸν Ναν. κώδ. ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα τοῦ τύπου τῆς λέξεως.

Δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χῶρος νὰ ἐπεκταθῶμεν περισσότερον περὶ τῶν ἀρετῶν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κριαρά, ὅστις μετ' ἐπιμελείας καὶ μεθοδικῶς εἰργάσθη καὶ πολλαχοῦ ἐπιτυχεῖς διορθώσεις εἰσάγει.

Παρατηρήσεις τινὰς τέλος θὰ ἐπεθυμοῦμεν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα εἰς τὸ ἐκδοθὲν κείμενον.

1) Πρόλ. Α, 2. «ἂν ἔν' καὶ τώρα εὐρίσκεστε ξάβνου πρεμαζωμένοι»
διορθωτ. ξάφνου

Πρόλ. Β, 55 «Μιὰ κορασὰ ὁμορφώτατη Δάβνη νοματισμένη»

» » 75 «Δάβνη ὡς τὴν κρᾶζον ἀπόμεινε καὶ δάβνες ἐφανῆκα»

Πρόξ. Β, 516 «δάβνη κρεμνῶ . . .»

Οὕτως ἀναγινώσκει καὶ ὁ Σάθας ἐν τοῖς οἰκείοις χωρίοις. Δέον ὅμως νὰ γράψωμεν κατὰ τὸν Α δάφνη, δάφνες. Ὄρθῶς ὁ ἐκδότης προτιμᾷ τὴν γραφὴν τοῦ Α. αφνδια ἀντὶ τῆς τοῦ Ν. ἀ ν ν ι δ ι α ἐν τῇ Β 96.

2) Α 4 «καὶ λάβρα ἀπὸ τὸ στόμα μου βγαίνει τὸ π ρ ι κ ι α μ μ ε ν ο».

Ὁ τύπος π ρ ι κ ι α μ μ ε ν ο ς δὲν παραδίδεται δι' ἄλλων κρητ. κειμένων εἶναι δ' ἄγνωστος καὶ ἐν τῷ σημερινῷ κρητ. ἰδιώματι παρὰ τῷ

ὁποῖο μόνον ὁ τύπος πρ ι κ α μ ἔ ν ο ς εὐχρηστεῖ¹. Δέον ὄθεν νὰ γράψωμεν κατὰ τὸ Ν. π ρ ι κ α μ ἔ ν ο.

Ὅμοίως καὶ ἐν τοῖς στίχ. Α. 350. π ρ ι κ α μ ἔ ν η δ' ἐν στ. Γ 569, Δ 318, Ε 233. ὁρθῶς γράφει ὁ ἐκδότης π ρ ι κ α μ ἔ ν ο ἐν Α 51, 54. Β 276.

- 3) Α' 366 «νὰ μὰ θ η ς μὲ τὰ μαγικά πόσο μπορεῖ ἡ Φροσύνη» διορθοῦμεν: νὰ μὰ θ η δηλ. ἡ Πανώρια.
- 4) Γ' 370 «καὶ τότες θέλει ἀπαρθινὰ σᾶς κὰ μ ε ι τὸ σομάρι» ἡ ἔννοια εὐδοοῦται ἐὰν διορθ. «κὸ ψ ε ι» ἢ φράσις δὲ «τὸν κόβγει τὸ σομάρι κλπ.» εἶναι εὐχρηστοτάτη καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ ἐπὶ κυριολεξίας, μεταφορ. ἐννοίας καὶ δὴ ὡς παροιμιώδης ἔκφρασις.
- 5) Δ' 166 «κ' ἔμεῖς γιὰ τὴν ἀπόκρισι μιλῶντας τ ἡ ν τ η ρ ο ὦ μ ε» διορθ. «τ ἡ ν τ η ρ ο ὦ μ ε»=τὴν παρατηροῦμεν οὐχὶ δὲ ὡς ὁ ἐκδ. ἐν τῷ γλωσσαρ. σημειοῖ «ντηρῶ=(μεταβ.) κάμνω τινὰ νὰ φοβηθῆ».
- 6) Γ' 321 «Τὸ κυπαρίσσι ὅσον γερῶ τόσο ἄ δ υ ν α τ ε ὑ γ ε ι καὶ τὸ λιοντάρι πλιότερα ὅσο γερῶ ἀγριεύει»
 Ὁ ἐκδότης ἐν τῷ γλωσσαρ. ἐρμηνεύει: «ἀδυνατεύω=ἀδυνατίζω». Τὴν ἀντίθετον ἀκριβῶς ἔννοϊαν δηλοῖ τὸ ρῆμ. ἐνταῦθα ὡς καὶ σήμερον ἔτι ἐν Κρήτῃ (Σητεῖα) ἐνθα ἄ δ υ ν α τ ε ὑ γ ω=καθίσταμαι δυνατὸς καὶ ἄ δ υ ν α τ ὸ ς=ἰσχυρὸς, δυνατὸς' ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου ἐννοίας χρησιμοποιεῖται τὸ ρῆμ ἄ δ υ ν α τ ῖ ζ ω.

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ

Georg. Ostrogorsky, Geschichte des byzantinischen Staates. Mit 8 Karten, davon 2 in Text. C.H Beck'sche Verlagsbuchhandlung München MCMXL (Byzantinisches Handbuch, im Rahmen des Handbuchs der Altertumswissenschaft hrsg. von Walter Otto — München, Erster Teil, zweiter Band) σ. XX+448.

Ἐν τῇ γνωστῇ σειρῶ τοῦ Handbuch der Altertumswissenschaft, τῇ ἐκδομένῃ ὑπὸ τοῦ ἐν Μονάχῳ σοφοῦ ἱστορικοῦ Walter Otto, ἔδημοσιεύθη καὶ ἡ ἀνωτέρω «Ἱστορία τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους» ὑπὸ τοῦ

¹ Ἰδ. Μ α ρ. Λ ι ο υ δ ἄ κ ι, Λαογρ. Κρήτης, τόμ. Α', Μαντινάδες, ἸΑθ. σ. 103, ἀρ. 35.